

**ÎN CĂUTAREA CONTURĂRII
PERSONALITĂȚII LUI ȘTEFAN PETICĂ LA
BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE**

Nicoleta PRESURĂ - CĂLINA

Abstract: The paper deals with the relationship between the collections of the Romanian Academy Library and the first Romanian Symbolist writer, Ștefan Petică, remarkable poet, novelist, playwright, journalist and sociologist, (20 January 1877 – 17 October 1904), whose life ended at only 27 years.

Other essential information for defining Ștefan Petică's writer career are to be found in the pages of newspapers held by the Romanian Academy Library: his participation on the 21st. of September 1903, in Bucharest, at the congress of "The Association for the Dissemination and Advancement of the Sciences" and his conference held at this event, entitled *The Method in the Social Sciences*. In this issue from 1903 of the *Adevărul*, there are also mentioned the volumes *The Social Morphology* and *The Old and The New Sociology*, "for which he drew praise from the International Institute of Sociology in Paris", information that we did not possess prior to the consultation of this newspaper at the Romanian Academy Library and that was lacking from other bibliographic resources.

But the most spectacular documents reflecting his literary career and life to be found at the Romanian Academy Library are the collection of Ștefan Petică four tomes of manuscripts (from Mss no. 1656 to Mss. no. 1659), part of the Romanian Manuscripts Collection. They number several hundred pages, covering about 8 years, from 1895-1903, that help to decipher Petică's destiny as a writer and researcher.

Keywords: Ștefan Petică, Symbolism, Romanian Manuscripts Collection, the Romanian Academy Library.

Desfășurat pe parcursul lunilor ianuarie și februarie, proiectul *Ștefan Petică – 140. Restituiri*, inițiat de Facultatea de Litere a Universității din Craiova, în parteneriat cu Institutul Cultural Român, Muzeul Literaturii Române și Biblioteca Municipală „Ștefan Petică” din Tecuci a avut, pe lângă evenimentele culturale desfășurate sub forma unui simpozion, a unei conferințe și a unei mese rotunde – la care au participat Marco Lucchesi (membru titular al Academiei Braziliene de Litere, Ana Blandiana, C. D. Zeletin, Mihai Zamfir, Nicolae Dabija, Mihaela Albu, Ilona Duță, Doru Scărlătescu, Theodor Codreanu, Nicolae Scurtu, Ioan Cristescu, Nicolae Panea, George Popescu, George Florian Neagoe - și o componentă publicistică, prin lansarea volumului I (*Poezii*)¹ al ediției integrale în cinci volume „Opere” de Ștefan Petică.

Pentru a defini succint reperle existenței întâiului simbolist român, poet, prozator, dramaturg, jurnalist, dar și sociolog, Ștefan Petică se naște la 20 ianuarie 1877, în localitatea Bucești, județul Galați².

În 1898 se înscrie la Facultatea de Litere și Filozofie și la Facultatea de Matematică din București, studiază temeinic franceza, germana, engleza și italiana; cunoștea deja rusa³. În același an scrie o lucrare care nu a mai fost găsită (sau poate că a fost prelucrată sub o altă formă generică), „o dramă în 3 acte intitulată *Păcatul strămoșesc* care urma să fie, după cum anunța «Lumea Nouă» din 18 Fevruarie 1898, prezentată în curând Direcției Teatrului Național”⁴ (vezi Fig. 1). „Lumea Nouă” mai anunța, la 3 martie 1898, apropiata „punere sub tipar a unui frumos roman psihologic datorit d-lui Ștefan Petică, roman care se numește: *Vis primăvăratic* (vezi Fig. 2). Din păcate, și această lucrare a dispărut. În perioada 1898-1900 este redactor la „Lumea Nouă”, iar în 1899 propune revistei pariziene „Mercure de France” colaborarea cu o rubrică permanentă despre literatura română, propunere acceptată în aprilie 1900⁵.

¹ Ștefan Petică, *Opere, (volumul I - Poezii)*, ediție îngrijită de Nicoleta Presură - Călina, Prefață de Ana Blandiana, Postfață de C. D. Zeletin, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2016, 267 pag.

² Ștefan Petică, *Scrieri*, vol. I, Ediție îngrijită, studiu introductiv, note, comentarii și variante de Eufrosina Molcuț, Editura Minerva, Colecția „Scriitori Români”, București, 1970, p. IX.

³ Idem, *Opere*, ediție îngrijită de N. Davidescu, Editura Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, București, 1938, p.10.

⁴ Idem, p. 6.

⁵ Ștefan Petică, *Opere*, ediție îngrijită de N. Davidescu, Editura Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, București, 1938, p. 7.

În perioada 1898-1901 colaborează la revista „Literatură și Artă Română” condusă de N. Petrașcu, iar din 20 februarie 1899 până pe ianuarie 1900 este secretar de redacție la revista „Literatorul”⁶. În același an devine prim-redactor la „România Jună”, unde apare prima parte din ciclul de douăzeci de poezii selectate de poet, *Fecioara în alb*, pe data de 24 iulie 1900⁷.

„În redacție am avut ca prim-redactor mai întâi pe Gh. Mezincescu, publicist de talent care însă a părăsit ziaristica pentru magistratură, apoi pe Ștefan Petică, poetul simbolist, iar ca redactori și reporteri, pe Sergiu Cujbă, basarabeanul, pe G. Congopol, pe C. Dimitrescu – ziariștii bine cunoscuți de mai târziu”.

Fragmentul menționat anterior se regăsește în volumul *Amintiri* ce aparține unui academician român care a lucrat cu Ștefan Petică în cadrul redacției acestei publicații, și anume istoricului Alexandru Lapedatu, președinte al Academiei Române în perioada 1935-1937⁸.

În ceea ce privește dramaturgia lui Ștefan Petică, în perioada 1900-1901 scrie piesa de teatru *Solii păcii*, piesă ce va apărea în revista „Literatură și Artă Română”, iar în 1901 publică primul din cele cinci acte ale tragediei intitulate *Cîntecul singurătăței* în „România Ilustrată”¹⁰; în 1903 publică un fragment din drama *Frații*, în „Sămănătorul”, II, nr. 34, 24 august 1903¹¹, ulterior apărută la Institutul de Arte Grafice „Eminescu” din București¹².

Bolnav fiind de tuberculoză, se întoarce în satul natal, la Bucești, pentru a trăi ultima perioadă a vieții sale. Aici se stinge din viață la data de 17 octombrie 1904, la numai 27 de ani¹³.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

⁸ Alexandru Lapedatu, *Amintiri*, prefață, ed. îngrijită, note și comentarii de Ioan Opriș, Editura Albastră, Cluj-Napoca, 1998, p. 59.

⁹ *Solii Păcii* (tragedie în versuri), actul I, semnat Ștefan Petică, în „Literatură și Artă Română”, V, nr. 2, 25 decembrie 1900, p. 95-110.

¹⁰ *Cîntecul Singurătăței* (tragedie în cinci acte), actul I, semnat Șt. Petică, în „România ilustrată”, anul I, nr. 11-12, octombrie-noiembrie 1903, p. 149.

¹¹ Ștefan Petică, *Frații*, în „Sămănătorul”, An II, nr. 34, 24 august 1903, p. 543

¹² Ștefan Petică, *Frații*, dramă în versuri patru acte, Institutul de Arte Grafice „Eminescu”, București, 1903.

¹³ Grigore Tăbăcaru, *Ștefan Petică: note biografice, amintiri, scrieri, valoarea operei poetice, caracterele poeziei peticiene*, ediția I, Tecuci, Editura Librăriei Dimitrie C. Patron, 1925, p. 11.

Numele pe care le-a folosit la semnarea diverselor articole sau poezii au fost: Stephan Petică, Ștefan, St. Petică, St. P., S. P., P. Ștefan, Erics, Trubadur, Sentino, Narcis, Senez, P. Stiopca, Step., Stepen, Caton, Fanta-Cella, M. Pall, Sapho, S¹⁴.

Ca în grijitor al ediției omnia din care a apărut doar întâiul volum, din creația sa poetică, am încercat să identificăm toate scrierile lui Ștefan Petică ce nu au fost publicate în edițiile anterioare, respectiv a lui Nicolae Davidescu¹⁵ și a Eufrosinei Molcuț¹⁶. Am pornit cercetarea noastră la Biblioteca Academiei Române, locul unde am reușit să găsim cea mai mare parte a articolelor din publicațiile vremii: „Literatorul”, „Literatură și artă română”, „Noua revistă română”, „Lumea Nouă”, „România Jună”, „România Ilustrată”, „Dorobanțul”, „Depeșa”, „Economia Națională” – și chiar traducerea sale din Edgar Allan Poe apărute în 1896, *Nuvela extraordinare*, la Institutul de Editură „Ralian și Ignat Samitca” din Craiova, Biblioteca de Popularizare – Literatură, Știință, Artă, nr. 19, și , nr. 30, și *Scrisoarea furată*, în 1897¹⁷.

Biblioteca Academiei Române a fost singurul loc al cărui fond cuprinde toate aceste publicații periodice, dar și cel unde am putut consulta volumul de lirică suavă, de mare rafinament, *Fecioara în alb* (cuprinde ciclurile „Fecioara în alb”, „Cînd vioarele tăcură”, „Moartea visurilor”), care va vedea lumina zilei la Tipografia Lucrătorilor Asociați Marinescu & Șerban din București în 1902¹⁸. Tot în urma cercetării publicațiilor aflate la această prestigioasă instituție am identificat informații prețioase de istorie literară și anume informația potrivit căreia „acum pregătește: *Aura Stelian*, o comedie dramatică în trei acte, și *Simfonii pasionate*, un volum de poeme care va apare în anul viitor” (*Ștefan*

¹⁴ Idem, p. 14

¹⁵ Ștefan Petică, *Opere*, ediție îngrijită de N. Davidescu, Editura Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, București, 1938, 503 pag.

¹⁶ Idem, *Scrieri*, vol. I, Ediție îngrijită, studiu introductiv, note, comentarii și variante de Eufrosina Molcuț, Editura Minerva, Colecția „Scriitori Români”, București, 1970.

¹⁷ Edgar Allan Poe, *Nuvela extraordinare*, traducere de St. P., Institutul de Editură „Ralian și Ignat Samitca”, colecția Biblioteca de Popularizare – Literatură, Știință, Artă, nr. 19 Craiova, 1896, p. 114; Edgar Allan Poe, traducere de St. P., *Scrisoarea furată și alte povestiri extraordinare*, Institutul de Editură „Ralian și Ignat Samitca”, Biblioteca de Popularizare - Literatură, Știință, Artă, nr. 30, Craiova, 1897 p. 110.

¹⁸ Ștefan Petică, *Fecioara în alb* (cuprinde ciclurile „Fecioara în alb”, „Cînd vioarele tăcură”, „Moartea visurilor”), Tipografia Lucrătorilor Asociați Marinescu & Șerban, București, 1902, 80 p.

Petică [schiță biografică], în „Litere și arte”, supliment gratuit al ziarului „Adevărul”, anul XVI, No 5112, ediția de seară, miercuri, 22 octombrie 1903, (suplimentul „Litere și arte”, anul I, no. 39, 22 octombrie 1903, p. 1)¹⁹; aceste titluri care ar fi aparținut lui Ștefan Petică nu sunt menționate în nicio ediție sau bibliografie dedicată scriitorului. Din paginile publicațiilor aflate aici am identificat informația potrivit căreia în 1903 tragedia *Frații* „se repetă în momentul de față la Teatrul Național”²⁰.

Alte informații esențiale pentru definirea parcursului scriitoricesc al lui Ștefan Petică se regăsesc în paginile cotidianelor aflate în custodia Bibliotecii Academiei Române: participarea sa la Congresul din 21 septembrie 1903 de la București al „Asociațiunii pentru răspândirea și înaintarea științelor” și conferința susținută în cadrul acesteia și intitulată *Metoda în științele sociale*²¹. Sunt menționate și volumele *Morfologia socială* și *Sociologia veche și sociologia nouă*, „pentru cari și-a atras laudele Institutului Internațional de Sociologie din Paris”²², informație pe care nu o dețineam anterior consultării acestei publicații și care nu se regăsește în alte resurse bibliografice.

Dar cele mai spectaculoase documente ce reflectă parcursul său literar și de viață aflate la Biblioteca Academiei Române sunt cele patru tomuri de manuscrise - din *colecția Manuscrise Românești* (numerotate de la 1656 la 1659) - câteva sute de pagini dintr-un arc de timp destul de mare pentru o viață de numai 27 de ani (aproximativ 8 ani, de la 1895 la 1903) ce ajută la descifrarea destinului său de scriitor, dar și de cercetător. Tomurile *din colecția Manuscrise Românești* ale *fondului Ștefan Petică* a debutează cu câteva pagini scrise de primului său biograf, profesorul Grigore Tăbăcaru din Bacău, pe care Petică îl cunoscuse în 1900, pe când erau internați în același spital, cu paturile alături, timp de două săptămâni²³. Nu știm exact data când acestea au ajuns în

¹⁹ *Ștefan Petică* [schiță biografică], în „Litere și arte”, supliment gratuit al ziarului „Adevărul” (anul XVI, No 5112, ediția de seară, miercuri, 22 octombrie 1903; „Litere și arte”, anul I, no. 39, 22 octombrie 1903, p. 1.

²⁰ Ștefan Petică, *Frații*, în „Sămănătorul”, An II, nr. 34, 24 august 1903, p. 543.

²¹ *Ștefan Petică* [schiță biografică], în „Litere și arte”, supliment gratuit al ziarului „Adevărul” (anul XVI, No 5112, ediția de seară, miercuri, 22 octombrie 1903 - anul I, no. 39, 22 octombrie 1903, p. 1.

²² „Litere și arte”, Supliment gratuit al ziarului „Adevărul”, anul I, No 39, 22 octombrie 1903, p. 1 (Suplimentul ediției de seară, miercuri, 22 octombrie 1903, anul XVI, no. 5112).

²³ BAR, Fond Manuscrise Românești, Ms. 1656, f. 47.

fondul Bibliotecii Academiei. Ceea ce știm este că au fost deținute de familia lui Grigore Tăbăcaru și că au fost achiziționate de la aceasta la datele de 30 VI 1939 și 30 VI 1950²⁴. Grigore Tăbăcaru a fost cel care, în timpul Primului Război Mondial, a transcris și a catalogat multe lucrări din manuscrisele originale ale lui Ștefan Petică (vezi Fig. 5²⁵ și 6²⁶).

Din multitudinea de piese de teatru schițate (unele doar pe o filă de manuscris) aflăm informații atât despre pseudonimele sale, dar și date despre familia sa: în manuscrisul catalogat cu numărul Mss 1657, f. 213 (vezi Fig. 7), personajele din piesa *Vultanii* poartă numele fiilor familiei Petică. Există liste de cărți comandate în străinătate imediat după apariția acestora (vezi Fig. 8²⁷). Mai mult decât atât, Petică însuși venea - pentru a-și scrie lucrările - să consulte materialele aflate la Biblioteca Academiei Române, mărturie fiind legitimația de intrare la această instituție (vezi Fig. 9²⁸). Tot din fondul de manuscrise aflat la Biblioteca Academiei Române aflăm informația că în octombrie 1895 Ștefan Petică se află înscris în clasa a VI-a, după cum va argumenta G. Călinescu și după cum se poate vedea și în documentul din figura 10, datat 15 mai 1895.

Un interes constant față de aceste manuscrise, dar și față de opera lui Ștefan Petică au manifestat Nicolae Davidescu și Gabriel Drăgan, iar presupunerea noastră este că unul din aceștia putea îmbogăți fondul de manuscrise al Bibliotecii Academiei Române cu manuscrisele peticeene.

Cu siguranță că fără informațiile conținute în toate aceste materiale aflate în fondul acestei prestigioase instituții, ediția²⁹ în cinci volume a *Operele* lui Ștefan Petică ar fi fost de neînchipuit. Datorită multitudinii de date și imagini consultate pe parcursul a mai bine de cinci ani în această bibliotecă - pe care, personal, o percep ca pe o Grădină a Hesperidelor, ca pe un *locus amoenus* - ne dorim ca imaginea personalității scriitorului Ștefan Petică să fie una cât mai cuprinzătoare și autentică.

Referindu-se la Ștefan Petică în ediția a doua a lucrării *Scurtă istorie. Panorama alternativă a literaturii române*, Mihai Zamfir încheie capitolul

²⁴ *Ibidem.*, Ms. 1658, f. 1 și Ms. 1659, f. 1.

²⁵ *Ibidem.*, Ms. 1656, f. 180.

²⁶ *Ibidem.*, Ms. 1659, f. 91.

²⁷ *Ibidem.*, Ms. 1656, f. 351.

²⁸ legitimație aflată la Filiala Ivești a Muzeului de Istorie „Paul Păltănea” din Galați; exponat cu numărul 47.

²⁹ Ștefan Petică, *op. cit.*

dedicat acestui scriitor cu următoarea reflecție:

„Apariția fulgurantă a lui Ștefan Petică în literatura română va provoca la nesfârșit în posteritate un regret arzător. Au mai existat scriitorii români dispăruți în plină tinerețe, speranțe nenumărate retezate înainte de vreme, dar, prin ceea ce reușise să ne dea înaintea împlinirii vârstei de 27 de ani, Petică reprezintă poate cazul cel mai tragic înregistrat de istoria literară românească. Măsurăm abia astăzi, în secolul XXI, proporțiile acestei pierderi. (...) Cu ceva mai multă șansă, pentru el și pentru noi, Petică ar fi putut ajunge scriitor interbelic, ar mai fi putut crea încă douăzeci de ani – și atunci harta literaturii române ar fi fost poate cu totul alta.”³⁰

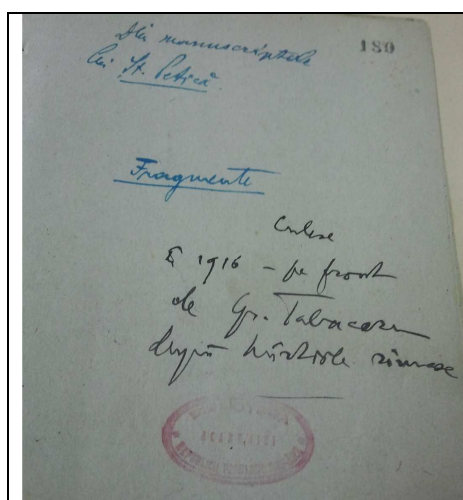

Fig. 1 - BAR, Mss 1656, f. 180, Grigore Tăbăcaru, în timpul Primului Război Mondial, a transcris și a catalogat multe lucrări din manuscrisele lui Ștefan Petică.

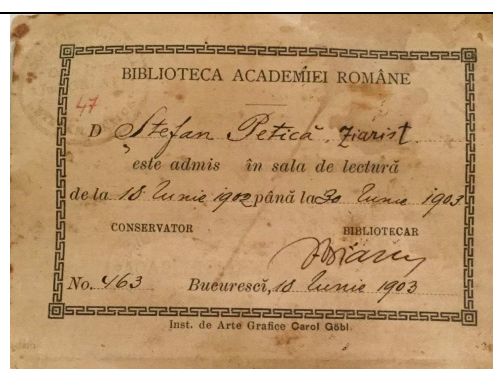

Fig. 2 – BAR, Mss 1656, Legitimația de ziarist a lui Ștefan Petică, pentru accesul la Biblioteca Academiei Române, semnată de către Ion Bianu, în anul 1903.

³⁰ Mihai Zamfir, *Scurtă istorie. Panorama alternativă a literaturii române*, București, Polirom, 2012, p. 513.

Fig. 3 - Ștefan Petică [schiță biografică], în „Litere și arte”,
 -anul I, no. 39, 22 octombrie 1903, p. 1,
 (supliment gratuit al ziarului „Adevărul”, anul XVI, No 5112,
 ediția de seară, miercuri, 22 octombrie 1903),
 colecția de periodice BAR.

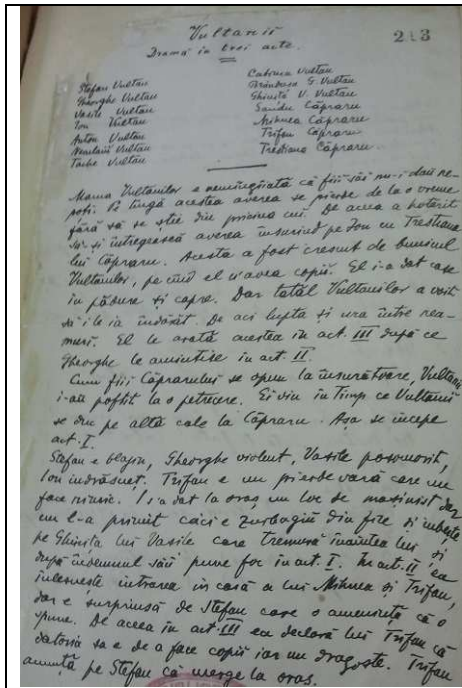

Fig. 4 – BAR, Mss. 1657, f. 213, personajele din piesa Vultanii poartă numele fiilor familiei Petică.

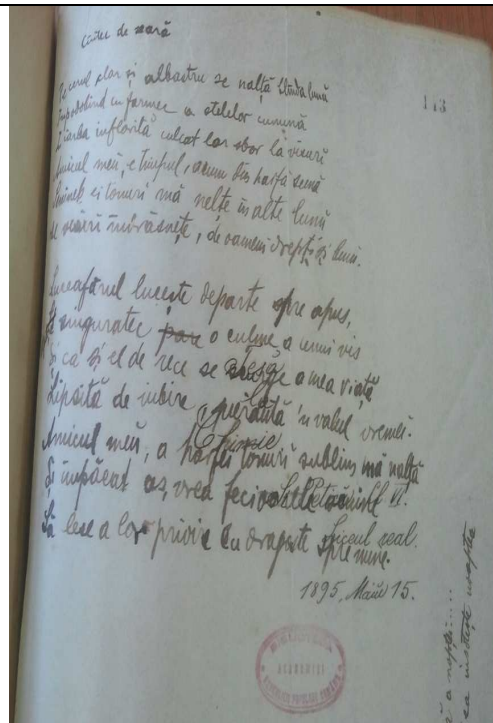

Fig. 5, BAR, Mss. 1657, f. 143, Cântec de vară, Ștefan Petică, 15 mai 1895.

Nicoleta PRESURĂ - CĂLINA
Universitatea din Craiova